

'Beeld en Geluid in Academia' verrijkt het onderwijs

André Rosendaal a.j.m.rosendaal@rug.nl

Begin 2006 tekende de RUG een 'Beeld en Geluid in Academia'-licentie met SURFdiensten. Via deze licentie hebben alle studenten en medewerkers van de RUG toegang tot een online archief van radio- en televisieprogramma's, Polygoonjournaals, documentaires e.d. Dit archief, dat momenteel uit zo'n 2000 uur materiaal bestaat, zal de komende jaren flink in omvang groeien. De Faculteit der Letteren speelde, met ondersteuning van de Universiteitsbibliotheek, een pioniersrol bij de totstandkoming van deze licentie.

In trage zwart-wit beelden is te zien hoe groot de ravage is. De camera toont ons ontwortelde bomen, daken zonder dakpannen en wapperende gordijnen uit vernielde ramen. Gelaten staan bewoners te kijken hoe het eerste puin geruimd wordt. Koningin Wilhelmina loopt samen met prinses Juliana langs de restanten van enkele woningen. Dit is Borculo, augustus 1925. Een van de zwaarste windhozen die Nederland ooit teisterde, heeft een deel van het Gelderse stadje volledig vernield.

Het Polygoonjournaal is een van de vele audiovisuele bestanden die studenten Journalistiek in 2001 als bronmateriaal gebruikten tijdens het Onderzoekscollege Journalistiek van docent Huub Wijfjes. Tijdens dit college bestudeerden zij de ontwikkeling in de journalistieke verslaggeving aan de hand van een tiental grote Nederlandse rampen. Naast de genoemde windhoos in Borculo

waren dat onder andere de Watersnoodramp in 1953, het treinongeluk in Harmelen (1962), de Bijlmerramp in 1992 en de brand in café 't Hemeltje in Volendam in 2001.

De studenten maakten bij hun onderzoek niet alleen gebruik van geschreven bronnen, maar ook van audiovisuele, zoals radio- en televisieprogramma's en Polygoonjournaals. Revolutionair voor die tijd was het feit dat al dit materiaal via het internet te bekijken was, in een kwaliteit vergelijkbaar met die van een VHS-videoband.

Om de mogelijkheden van het afspelen van audio en video via het internet te onderzoeken, was in september 2000 het project Av@lon gestart¹. Het audiovisueel materiaal was afkomstig van het toenmalige Nederlands Audiovisueel Archief (nu: Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid), het grootste audiovisueel archief van Nederland². Naast het Onderzoekscollege Journalistiek wer-

den programma's voor nog twee andere colleges van de Letterenfaculteit geselecteerd. Na afloop van het project was 120 uur video en 30 uur audio beschikbaar.

10.000 uur

Av@lon kreeg een vervolg in het Davideon-project. Dit project was breder opgezet, werd naast de RUG door de Universiteit van Amsterdam en de Christelijke Hogeschool Windesheim uitgevoerd, en richtte zich meer op de didactische mogelijkheden van de gebruikte techniek, *streaming media*. Na afloop van het project, eind 2004, was nog eens 1100 uur materiaal beschikbaar gekomen. De resultaten van Davideon zijn vastgelegd op de website en in een handboek (beschikbaar als PDF-bestand)³.

Beide projecten waren de opmaat naar de dienst die het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid vanaf begin dit jaar samen met

SURFdiensten aan het Nederlandse Hoger Onderwijs aanbiedt. Na het afsluiten van deze 'Beeld en Geluid in Academia'-licentie hebben studenten en medewerkers van de instelling toegang tot het audiovisueel materiaal dat in het kader van deze licentie beschikbaar wordt gesteld. De omvang daarvan is niet mis. Naast de bestanden uit de projecten Av@lon en Davideon is dat materiaal bijeengebracht uit andere projecten van Beeld en Geluid, zoals Geheugen van Nederland en Teblik, en een dagelijkse instroom van een selectie uit programma's van de publieke omroepen, zoals het NOS 8-uurjournaal, NOVA, Zembla en Andere Tijden (zie ⁴ voor een actuele lijst). Daarnaast kunnen instellingen zelf materiaal bestellen uit de catalogus van Beeld en Geluid. Aan het begin van dit jaar was al 2000 uur materiaal beschikbaar. Eind 2006 zal dat ongeveer 6000 uur zijn, en twee jaar later zo'n 10.000 uur. Het materiaal is toegankelijk via de SURFnet Video Portal⁵. Thuisgebruik is mogelijk door in te loggen met een RUGnummer- of studentenaccount. Naast de RUG hebben vier andere universiteiten en 12 HO-instellingen de licentie afgesloten.

Betekenis voor de RUG

Wat is de betekenis van dit archief voor de RUG? Op de eerste plaats is uit de projecten uit het verleden gebleken dat de integratie van online audiovisueel materiaal in het onderwijs zowel didactisch als logistiek een aantal voordelen heeft boven traditionele dragers als VHS-banden. Deze voordelen zijn uitvoerig in het eerder genoemde Davideon Handboek beschreven. Streaming media kan ingezet worden voor illustratiedoeleinden, opdrachten, analyses, werkstukken, presentaties en dergelijke. Doordat er geen fysieke dragers uitgeleend hoeven te worden, verkrijgen grote aantallen stu-

denten op een relatief eenvoudige manier en gelijktijdig toegang tot het materiaal. De aan de RUG ontwikkelde Virtuele Snijmachine⁶ maakt het mogelijk om accuraat delen uit bestanden te markeren en later weer af te spelen via websites of tijdens colleges.

Beeld en Geluid heeft afspraken gemaakt met diverse rechtenorganisaties over het gebruik van de opnames. Voor een onderwijsinstelling is het vrijwel ondoenlijk dat zelf te regelen. De RUG kan zich nu richten op het opnemen van materiaal dat niet onder de licentie valt, zoals uitzendingen van commerciële omroepen en buitenlandse zenders.

De relevantie van de licentie beperkt zich niet tot de Letterenfaculteit. De Rechtenfaculteit gebruikt bijvoorbeeld voor het vak Europees Recht recente actualiteitenprogramma's. Andere Rechtenfaculteiten laten studenten kijken naar uitzendingen van het TV-programma de Rijdende Rechter. Een samenwerkingsverband tussen een aantal Agrarische Hogescholen selecteerde programma's rond de thema's voedselveiligheid en dierenwelzijn. Opleidingen waarbij maatschappelijke thema's worden bediscussieerd (medisch-ethische dilemma's, milieu, internationale politiek, multiculturele samenleving, wetenschap, communicatie, cultuur) kunnen dat onder andere doen aan de hand van recente actualiteitenprogramma's of documentaires.

Aanloopproblemen

De dienst kent nog een aantal aanloopproblemen. De eerste docenten die er gebruik van maakten konden zelf materiaal selecteren, en wisten dus precies welke op-

names voor hun vak beschikbaar waren. Wie nu aanschuift zal zich eerst een beeld van het corpus moeten vormen. Dat kost tijd, mede omdat het zoeken in het beschikbare materiaal nog lastig is. De zoekfunctionaliteit van de SURFnet Video Portal is tamelijk beperkt (selectie van programma's uit een bepaalde periode is bijvoorbeeld lastig, of het vinden van inhoudelijk gerelateerde uitzendingen). SURFnet erkent deze problemen, en zal mede daarom tegen het eind van dit jaar een geheel vernieuwde SURFnet Video Portal aanbieden.

Daarnaast heeft Beeld en Geluid plannen om een redactieteam samen te stellen dat het aanwezige materiaal rond bepaalde thema's zal presenteren, zoals zij dat ook doet in het Teblik-project voor lager en middelbaar onderwijs. Mogelijk zal een systeem worden opgezet voor het aanbrengen van didactische annotaties, waarbij docenten kunnen aangeven voor welk onderwijsdoel ze een bepaald bestand hebben gebruikt. Verder kan de dienst nog verbeterd worden door betere informatie te geven over welke programma's wel en niet door Beeld en Geluid worden opgenomen (bijvoorbeeld via een soort elektronische programmagids), en sneller de beschrijving (metadatering) van opgenomen programma's beschikbaar te stellen.

Op dit moment is het aanbod echter al dermate uitgebreid dat veel docenten van de RUG er iets van hun gading zullen vinden. Ik raad daarom iedereen die al radio- en televisie-uitzendingen gebruikt, of denkt te kunnen gebruiken, aan om een kijkje te nemen op de SURFnet Video Portal.

noten

- 1 Av@lon website: www.rug.let.nl/avalondemo
- 2 Het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid: www.beeldengeluid.nl
- 3 Davideon website: www.davideon.nl
- 4 Beeld en Geluid in Academia: www.academia.nl
- 5 SURFnet Video Portal: <http://video.surfnet.nl>
- 6 Virtuele Snijmachine: <http://video.surfnet.nl/snijmachine>

De auteur is werkzaam bij het expertisecentrum ICT & Onderwijs Letteren (ICTOL): www.rug.nl/let/voorzieningen/ictol